

Česká rekodifikace insolvenčního práva ve světle její slovenské inspirace: podobnosti a rozdíly

JUDr. Tomáš Richter, LL.M., Ph.D.*

ABSTRAKT

Nedlouho po reformě insolvenčního práva, provedené s účinností od 1.1.2006 Slovenskou republikou, přijala zásadní rekodifikaci svého insolvenčního práva i Česká republika. Datum účinnosti české rekodifikace je stanoveno na 1.7.2007. Tyto dvě právní úpravy poskytují mimořádně slibnou půdu pro komparativní výzkum. Jednak kvůli podobnosti obou ekonomik a jejich institucí, a jednak i proto, že slovenská rekodifikace do značné míry zapůsobila jako impuls pro tehdy skomírající reformní pokusy na české straně.

Tento text vychází strukturou z dřívějšího článku, ve kterém jsem analyzoval principy slovenské rekodifikace. Zahajuje rozbořem těch institutů a pravidel, která označuji jako "pilíře" insolvenčního práva, pokračuje rozbořem rozdílů v řešení klíčové otázky, již je rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, poté rozebírá některá důležitá pravidla, upravující postavení věřitelů a postavení dlužníka v obou národních insolvenčních režimech a na závěr se zmiňuje o tzv. "kolektivizačních" pravidlech, tedy těch pravidlech, která mají za cíl přenést dlužníkův majetek a závazky ze světa hmotněprávních i procesních bilaterálních vztahů do světa kolektivního insolvenčního řízení.

Stejně minulý text, i tento článek má za cíl především předložit národním zákonodárcům ke zvážení kontroverzní otázky obou nových právních úprav, a to ve snaze napomoci jejich dalšímu vývoji.

1. ÚVOD

Necelý rok a půl po přijetí slovenského zákona č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii ("ZKR"), byl v České republice v květnu 2006 přijat zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ("InsZ"). Datum jeho účinnosti bylo stanoveno na 1. července 2007. Česká rekodifikace insolvenčního práva byla slovenským ZKR v mnoha směrech inspirována či alespoň ovlivněna. V kontextu tehdy probíhajících prací na návrhu českého insolvenčního zákona jsem se slovenskou rekodifikací zabýval v rozsáhlém článku, publikovaném na Slovensku na přelomu roku 2005 a 2006.¹ Dnes, tedy na konci listopadu 2006, má slovenská rekodifikace za sebou téměř rok účinnosti a, pravděpodobně k překvapení všech zúčastněných, minimálně jedno velké a i za hranicemi

* Of Counsel, Clifford Chance LLP Praha; vyučující, Institut ekonomických studií FSV UK Praha. Tento článek je nezkrácenou verzí příspěvku, který jsem přednesl na 1. vědecké konferenci správců, konané pod názvem "Konkurz, reštrukturalizácia, vzťahy a súvislosti" v Žilíně 23. a 24. listopadu 2006

¹ Richter, T., Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu), Justičná revue 12/2005 (1. část, str. 1599 a násl.), Justičná revue 1/2006 (2. část, str. 122 a násl.), původně publikováno v ČR v Právní rozhledy 20/2005, str. 731 a násl.

Slovenska známé reorganizační řízení. Předpokládám, že aplikační praxe uplynulého roku přinesla již první reflexe a podněty ohledně toho, která z pravidel ZKR fungují lépe a která hůře. Doufám, že nám tyto cenné zkušenosti budou publikacemi slovenských kolegů zprostředkovány. Česká rekodifikace na svůj křest praxí teprve čeká, přesto by, jak věřím, mohla snad v některých ohledech nabídnout podněty k zamyšlení nad dalším rozvojem slovenského insolvenčního práva. Právě z tohoto důvodu si dovoluji předložit následující popis některých důležitých pravidel nového českého InsZ.

Pro zachování kontinuity tento článek sleduje strukturu mého loňského textu.²

2. "PILÍŘE" ČESKÉ REKODIFIKACE

- Označil-li jsem za "základní kámen" slovenské rekodifikace *správce*, myslím, že v českém InsZ nelze jednoznačně říci, že by některý z aktérů, zúčastněných na insolvenčním řízení, měl v novém systému právní regulace tak výsadní postavení jako má, zejména pokud jde o reorganizaci, slovenský správce. Když už je však řeč o správci, stojí za zmínku, že česká regulace insolvenčních správců je podstatně měkčí a navíc, její zahájení bylo přechodnými ustanoveními zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, *de facto* o dva roky odloženo.³
- Stejně jako v ZKR, i v InsZ je velmi silná role *věřitelů*. V některých klíčových bodech střetu mezi zájmy jednotlivých věřitelů a jiných aktérů, resp. zájmy věřitelů navzájem, však česká rekodifikace spoléhá na objektivní kritéria, spíše než protiváhu diskrece jiných procesních subjektů (§ 316(4) InsZ). Tam, kde InsZ ponechává klíčové otázky insolvenčního řízení k rozhodnutí věřitelům (např. rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, § 151 InsZ), snaží se obvykle stanovit pro rozhodnutí procesní podmínky, jejichž cílem je čelit problémům, vyplývajícím z heterogenní povahy nároků jednotlivých tříd věřitelů. Kromě tohoto typu pravidel obsahuje InsZ ve vztahu k rozhodovacím pravomocím věřitelů ještě další typ pravidel. Ta by se dala nazvat pravidly, směřujícími k překonání problému "všeobecné racionální apatie" věřitelů.⁴ Tím mám na mysli stav, jenž může nastat v řízeních, v nichž je k dispozici relativně málo majetku. Insolvenční proces, založený na iniciativě věřitelů, může v takových případech zcela selhat; ani relativně velkým věřitelům nemusí totiž stát za to vynakládat dodatečné transakční náklady na aktivní účast v insolvenčním řízení. Za takových okolností by insolvenční řízení mělo proběhnout tak říkajíc "samospádem", jako veřejný statek, kterým selhávajícímu trhu poskytuje možnost řádného exitu veřejná moc. Jako příklad lze uvést ustanovení § 66, podle nějž může soud za určitých okolností vykonávat pravomoci věřitelského výboru, nebo §§ 314 a 315 InsZ, podle nichž lze na majetek dlužníka, jenž je fyzickou osobou - podnikatelem, nebo jenž má

² Slovenský editor bohužel odstranil z článku cit. v pozn. 1 číslování; číslování, které používám v tomto textu, kopíruje proto číslování ve verzi, publikované v Právních rozhledech.

³ Na složení předepsané zkoušky má stávající správcovský sbor dle § 40 cit. zákona o insolvenčních správcích lhůtu do 1.7.2009, na doplnění zákonem požadovaného magisterského vzdělání pak dokonce dle § 41 lhůtu do 1.7.2013.

⁴ viz Richter, T., Základní stavební kameny vládního návrhu insolvenčního zákona, část 1, Právní fórum 11/2005, část 1.2, str. 444 - 445.

méně než 50 věřitelů a jehož obrat nepřevyšuje 2 mil Kč, vést zjednodušené konkursní řízení.

- Stejně jako v řízení podle ZKR, i v řízení podle InsZ závisí postavení *dlužníka* na konkrétním způsobu řešení úpadku (pro podnikatele přichází v úvahu konkurs nebo reorganizace, pro nepodnikatele konkurs nebo oddlužení). Insolvenční řízení podle InsZ je však koncipováno odlišně od řízení podle ZKR v tom smyslu, že před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku (§ 148 a násl.) může být přijato samostatné rozhodnutí o úpadku (§ 136 a násl.), po němž následuje společná fáze řízení, jejímž předmětem a závěrem je rozhodnutí o nejvhodnějším způsobu řešení úpadku. Na rozdíl od ZKR je zde tedy ještě období, kdy dlužník byl soudem prohlášen insolventním, nebylo však dosud zahájeno žádné z konkrétních řízení (konkurs/reorganizace, konkurs/oddlužení), vedoucích k řešení jeho úpadku.
- Jelikož český InsZ standardně předpokládá úvodní, společnou fázi řízení, obsahuje také řadu společných ustanovení (v podstatě celá část I., §§ 1 až 243). Mimo jiné jde i o tzv. "*kolektivizační ustanovení*" ustanovení insolvenčního práva,⁵ tedy především ustanovení o zákonném moratoriu na individuální uspokojení věřitelů (§ 109 InsZ) a ustanovení o neúčinnosti některých právních úkonů, učiněných před zahájením insolvenčního řízení, pokud svým účelem směřují proti kolektivní povaze insolvenčního řízení (§§ 235 až 243 InsZ).

Celkově lze říci, že česká rekodifikace je slovenské rekodifikaci filozoficky velmi blízká v tom, že insolvenční řízení pojímá (alespoň pokud jde o podnikatele) jako pokračování správy podniku insolventního dlužníka, spíše než jako dirigistický zásah státu do poměrů soukromých osob. Velký význam je proto přisuzován vůli těch aktérů, jimž v ekonomickém smyslu slova majetek insolventního dlužníka náleží - tedy věřitelů. Tam, kde kolektivní tvorba této vůle trpí problémy a selháními, snaží se InsZ zavádět pravidla, jejichž cílem je tyto problémy a selhání překonat.

Oběma rekodifikacím je však bohužel společná nejen filozofie, ale do značné míry i technická úroveň některých ustanovení. Ve svém loňském textu jsem upozornil na několik pravidel ZKR, která jsem považoval a považuji za sporná či chybná. Přestože práce na přípravě InsZ trvaly podstatně déle, než příprava a projednání ZKR, i InsZ má sporných či chybných ustanovení dostatek. Tuto skutečnost je třeba přisoudit tomu, že velká část doby příprav legislativní předlohy byla ve skutečnosti neproduktivně promrhána a celé části rekodifikace pak byly dopracovávány ve chvatu těsně před předložením vládního návrhu do Parlamentu, a v něm dokonce i ještě mezi jednotlivými čteními v Poslanecké sněmovně. Výsledkem tohoto postupu je metodologická nedotaženost některých řešení a jazyková nejednoznačnost řady konkrétních pravidel. Již nyní je evidentní, že v některých poměrně zásadních otázkách by měl být InsZ ještě před datem účinnosti předmětem dalších zpřesnění, změn, ale i doplnění.⁶

⁵ viz Richter, op. cit. v pozn. 1, část VII., Právní rozhledy str. 739 a násl., Justičná revue str. 127 a násl.

⁶ viz Richter, T., Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění, Právní rozhledy 21/2006, str. 765 a násl.

3. ZPŮSOB ŘEŠENÍ ÚPADKU A JEHO VOLBA

Slovenská i česká rekonstrukce jsou si zřetelně vědomy toho, že hlavním problémem konstrukce insolvenčního práva je jak zajistit to, aby odpověď na *alokativní* otázku, tj. jak naložit s aktivy insolventního dlužníka, nebyla prejudikována bojem o zodpovězení *distributivní* otázky, tj. kdo obdrží jakou část výtěžku z těchto aktiv.⁷ Tento problém *heterogenosti nároků na majetek dlužníka* jsem stručně popsal v loňském článku o slovenské rekonstrukci.⁸ Jak slovenská, tak i česká rekonstrukce nabízejí korporacím dlužníkům vedle konkursního řízení, v němž dochází ke zpeněžení majetku dlužníka, též řízení reorganizační, jehož cílem je poskytnout nositelům nároků na dlužníka majetek platformu k dosažení dohody o způsobu řešení úpadku strukturovaným vyjednáváním o nové kapitálové a majetkové struktuře.⁹ Centrálním problémem každého takto pojatého insolvenčního práva se pak stává otázka, kdo je oprávněn rozhodnout o tom, zda má být vyjednávání zahájeno a po jakou dobu má trvat. Jelikož z povahy úpadku plyne, že na řízení konkursního typu mohou nejvíce ztratit společníci dlužníka a jejich "zmocněnci"¹⁰ - tedy management společnosti, je zjevné, že to budou zpravidla právě tito aktéři, kdo bude nejvíce nakloněn jakémukoli řešení, které nezahrnuje okamžité zpeněžení majetku dlužníka a distribuci jeho výtěžku podle obvyklého pořadí seniority nároků na něj (tedy v pořadí seniorní věřitelé, obecní věřitelé, podřízení věřitelé a společníci). O rozhodnutí o způsobu řešení úpadku je proto možné uvažovat také jako o "bráně", regulující přístup managementu dlužníka a nositelů juniorních nároků na jeho majetek k reorganizačnímu řízení.

4. BRÁNA VSTUPU DO ČESKÉ REORGANIZACE

Jak jsem napsal v loňském článku, ZKR spoléhá na správce jako na v podstatě jediného "strážce brány" do slovenské reorganizace. Tuto konstrukci jsem nazval "sázkou na divokou kartu." Český InsZ se k podobnému řešení nepřiklonil, což se myslím již s ohledem na další osud souvisejícího zákona o insolvenčních správcích (viz pozn. 3 výše) ukázalo být vcelku prozíravým řešením. Namísto toho zkonstruoval český zákonodárce "objektivní bránu vstupu" do reorganizace, ovšem s tím, že tuto bránu lze oproti jejímu zákonnému nastavení otevírat i přivírat. Celá konstrukce funguje takto:

- (a) samotnou bránu tvoří kvantitativní ukazatel velikosti podniku dlužníka, který dlužníky rozřazuje na ty, kterým je reorganizace *a priori* k dispozici a na ty, kterým k dispozici bez dalšího není,¹¹
- (b) dlužníku, který neprojde testem velikosti podle odstavce (a), mohou reorganizaci věřitelé přesto umožnit, a to tak, že s reorganizačním plánem dlužníka vysloví souhlas

⁷ Tato taxonomie pochází z Jackson, T., *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1986, reprint Beard Books, Washington, D.C., 2001, kapitola 1.

⁸ viz Richter, op. cit. v pozn. 1, část III., Právní rozhledy str. 732 - 733, Justičná revue str. 1602 - 1603

⁹ K reorganizaci podle InsZ stručně viz Richter, T., Reorganizace podle nového insolvenčního zákona, *Noviny pro konkurs a vyrovnání*, ročník VII, číslo 5, květen 2006, k dispozici na http://ies.fsv.cuni.cz/storage/publication/1700_reorganizacepodlenovehoinsolvencnihozakona.pdf

¹⁰ Zde použito ve smyslu "*principal - agent*".

¹¹ Kritérium velikosti *a priori* umožňující reorganizaci je obsaženo v § 316(4) InsZ a je vyjádřeno buďto obratem nejméně 100 mil Kč za rok, nebo počtem nejméně 100 zaměstnanců v hlavním pracovním poměru. K podrobnějšímu zdůvodnění těchto parametrů viz Richter, op. cit. v pozn. 4, část II, str. 445 a násl.

alespoň polovina všech zajištěných věřitelů a alespoň polovina všech nezajištěných věřitelů, počítáno podle výše pohledávek,¹²

- (c) naopak dlužníku, u kterého je podle testu velikosti reorganizace *a priori* možná, mohou věřitelé v reorganizaci zabránit, a to hlasy nejméně (i) poloviny přítomných zajištěných věřitelů a poloviny přítomných nezajištěných věřitelů, počítáno podle výše pohledávek, nebo (ii) 90 % přítomných věřitelů, opět počítáno podle výše pohledávek.¹³

Stručně řečeno, "objektivní brána" rozřadí testem velikosti dlužníky velmi zhruba na ty, u nichž lze očekávat dostatek majetku alespoň na pokrytí transakčních nákladů reorganizace a *going concern* hodnotu nezávislou na osobě podnikatele-vlastníka, a na ostatní podnikatele. Nepochybnou nedokonalost tohoto mechanického rozřazení je možno na obě strany korigovat rozhodnutím věřitelů, přičemž pro toto rozhodování jsou požadované hlasovací většiny nastaveny tak, aby byl pokud možno minimalizován problém heterogenních nároků.

5. VĚŘITELÉ V KONKURSU A REORGANIZACI

5.1 Totožnost věřitelů

Stejně jako v řízení podle ZKR, i v řízení podle InsZ je otázka totožnosti věřitelů klíčová od samého začátku řízení, a to kvůli kontrole, která se s pozicí věřitele pojí. I InsZ se tedy snaží zabránit strategickému chování, směřujícímu k nelegitimnímu uchvácení kontroly nad řízením někým, kdo ve skutečnosti v rozsahu, v němž to o sobě tvrdí, věřitelem není. InsZ za tím účelem používá velmi podobných nástrojů, jako ZKR - v tomto bodu ZKR skutečně posloužil české rekodifikaci jako významný zdroj inspirace. Podobně jako ZKR i InsZ svěřuje právo popírat pohledávky pouze správci (a dlužníku), nikoli ostatním věřitelům (§ 192 a násl. InsZ). A podobně jako ZKR i InsZ penalizuje věřitele, který přihlásí v insolvenčním řízení více, než kolik mu dlužník dluží, nebo který uplatní lepší pořadí, než jeho pohledávka ve skutečnosti má (§ 178 až 181 InsZ). V tomto ohledu však InsZ patrně poněkud "přestřelil". Kromě sankce ve výši celé neoprávněně přihlášené části pohledávky (kterou považují, s ohledem na důležitost chráněného zájmu, za udržitelnou) stanoví osobě, která přihlásila o více než 50 % procent více, než kolik bylo v řízení zjištěno, ještě další sankci v podobě pravidla, podle něž se nepřihlíží ani k té části pohledávky, jejíž přihlášení bylo shledáno oprávněným (§ 178, pro pořadí obdobně § 179 InsZ). InsZ přitom nedává soudu diskreci v otázce, zda má či nemá být sankce uložena, a to ani tehdy, nejednala-li osoba podávající přihlášku ve zlé víře. Ustanovení § 180 InsZ umožňuje této osobě vyhnout se prvnímu elementu sankce tím, že v insolvenčním řízení nebude vykonávat práva spojená s nezjištěnou částí pohledávky (především tedy hlasovací práva, o něž v ustanovení jde), před druhým, "propadným" a podle mého soudu mimořádně sporným elementem sankce však § 180 InsZ žádné útočiště neposkytuje. Ustanovení §§ 178 až 181 InsZ již vyvolala v právní praxi silné reakce a lze očekávat, že o nich bude nadále vedena diskuse, včetně případného ústavního přezkumu.

¹² viz § 316(5) InsZ

¹³ viz § 151 InsZ

5.2 Zajištěný dluh

Na rozdíl od ZKR nezavádí InsZ radikální (a podle mého soudu obsahově správné) pravidlo, podle něž mají být *kvázizajišťovací* transakce (jako např. prodej s výhradou vlastnictví, repo transakce nebo finanční leasing) považovány za ekvivalentní zástavnímu právu a stejně s nimi má být v insolvenční i zacházeno.

Několik podstatných změn v postavení zajištěných věřitelů však InsZ přináší. Především v § 2(f) upřesňuje, že za zajištěného věřitele se považuje i věřitel zajištěný zajišťovacím právem, zřízeným podle cizího práva. Za druhé, totéž ustanovení stanoví, že české insolvenční právo napříště nebude do insolvenčního řízení vtahovat zajištění, zřízené k majetku třetích osob, tedy majetku, jenž nenáleží do majetkové podstaty úpadce. Za třetí, v § 153 a násl. obsahuje InsZ důležité pravidlo ohledně znaleckého ocenění předmětů zajištění pro účely těch způsobů řešení úpadku, které nevedou ke zjištění tržní ceny těchto jednotlivých předmětů (což je jak případ reorganizace, tak případ prodeje majetkové podstaty *en bloc* v konkursu). Za čtvrté, české insolvenční právo se po cca sedmi letech omezené přednosti zajištěných věřitelů vrací k plné (resp. téměř plné) přednosti zajištěných věřitelů (viz § 166, 167, 299, a 348 a 349 InsZ).¹⁴ Velmi stručně: v konkursu InsZ podřizuje uspokojení zajištěného věřitele z výnosu zajištění paušálním nákladům na správu a zpeněžení ve výši nejvýše 9 procent z výtěžku zpeněžení, a dále též odměně správce v dosud nespecifikované výši.¹⁵ Pravidlo o redistribuci 30 procent čistého výnosu zajištění mezi nezajištěné věřitele bylo zrušeno. V reorganizaci zajišťují pořadí uspokojení zajištěných věřitelů pravidla, popsána v části 5.4 níže. Za páté, v § 171 obsahuje InsZ pravidlo, podle kterého budou zajištění věřitelé kompenzováni úrokem z hodnoty zajištění po dobu, po kterou jim insolvenční právo zákonným moratoriem na individuální upokojení (§ 109(1)(b) InsZ) v realizaci jejich zajištění brání. Hlavním účelem § 171 InsZ je alokovat náklady na pokusy o reorganizaci na bedra těch skupin nositelů nároků na majetek dlužníka, které z nich nejvíce profitují - tedy obecných a juniorních věřitelů a společníků. Ustanovení § 171 však kompenzuje zajištěným věřitelům časovou hodnotu jejich kapitálu i v případě, že jejich právo dosáhnout co nejrychlejšího uspokojení ze zajištění je omezeno v zájmu konkursního prodeje majetkové podstaty *en bloc*.

5.3 Pravomoci věřitelů v konkursu

Jelikož řízení podle ZKR nemá "společnou část" a jelikož ve slovenské reorganizaci není v principu výměna správce možná, psal jsem o právu slovenských věřitelů vyměnit soudem jmenovaného správce pod rubrikou "Pravomoci věřitelů v konkursu". V řízení podle InsZ je tato pravomoc upravena v první společné části a vztahuje se na všechny způsoby řešení úpadku (§ 29 InsZ). Kromě tohoto rozdílu se v tomto ohledu ale InsZ od ZKR odlišuje i jinak. První správce, na Slovensku vybraný pro konkurs náhodným výběrem, je podle českého InsZ vybírán předsedou insolvenčního soudu (§ 25(1) InsZ). Tato konstrukce má za cíl rozvolnit vazbu mezi konkrétním insolvenčním soudcem a soudem jmenovaným správcem, na druhou stranu však přeci jen umožňuje provést jistý výběr. Rozhodování

¹⁴ K historii pravidla o omezení přednosti v českém ZKV, stručně k související teoretické diskusi viz Richter, T., Základní stavební kameny vládního návrhu insolvenčního zákona, část II, Právní fórum 12/2005, části 3.2.2 až 3.2.7, str. 482 - 485. K novým pravidlům přednosti zajištěných věřitelů viz ditto a dále Richter, op. cit. v pozn. 6, část XI., str. 770 - 771.

¹⁵ Ta by měla být stanovena prováděcím předpisem. Ke kritice toho pravidla viz Richter, op. cit. v pozn. 6, část XI., str. 770.

předsedy soudu by mělo být podpořeno tím, že elektronický insolvenční rejstřík, na jehož přípravě české Ministerstvo spravedlnosti pracuje, má v části o správčích obsahovat údaje o vzdělání a praxi, včetně údaje o počtu a druhu řízení, v nichž správce v minulosti vystupoval.

Právo změnit soudem ustanoveného správce přiznává § 29 InsZ věřitelům teprve po přezkumném jednání. Důvodem tohoto pravidla je obava, že správce, zvolený věřiteli, jejichž pohledávky dosud nebyly přezkoumány, nebude při přezkoumání a případném popírání pohledávek věřitelů, jimž vděčí za své zvolení, postupovat s dostatečnou důrazností a nestranností.¹⁶ Na druhou stranu je však třeba vidět, že efektivní odložení regulace insolvenčních správců (viz část 2, bod první výše) za této situace znamená, že v průběhu kritických prvních měsíců insolvenčního řízení nebude po dobu dvou let od účinnosti rekodifikace působit na chování správců ani státní regulace, ani trh. Výše citovaná přechodná ustanovení zákona o insolvenčních správčích proto považují v kombinaci s § 29 InsZ za jeden z největších problémů české rekodifikace.

Kromě vlivu na totožnost správce mají věřitelé vliv i na další průběh konkursu. Především, InsZ v § 289 nově vyžaduje souhlas věřitelského výboru ke zpeněžení majetku podstaty mimo dražbu (podle stávající právní úpravy má věřitelský výbor pouze právo se k takovému prodeji vyjádřit, viz § 27(2) a 27a českého ZKV). Zajištění věřitelé jsou dále oprávněni udělovat ohledně zpeněžení předmětů zajištění správci závazné pokyny, jejichž přípustnost může z hlediska společného zájmu věřitelů (§ 2(j) InsZ) přezkoumat soud (§ 293 InsZ).¹⁷ Prostřednictvím věřitelského výboru mají věřitelé kontrolu nad úvěry a dalšími obdobnými závazky, které by správce chtěl přijmout po zahájení řízení (§§ 42 a 58(2)(c) InsZ). Věřitelský výbor je podle InsZ jak pro konkurs, tak pro reorganizaci volen tak, aby členů navržených nezajištěnými věřiteli bylo zásadně vždy nejméně tolik, jako členů navržených zajištěnými věřiteli (§ 57 InsZ). Ne zvolí-li věřitelský výbor předsedu ani při opakované volbě, určí jej soud (§ 58(3) InsZ).

5.4 Pravomoci věřitelů v reorganizaci

O nejpodstatnějším právu věřitelů - tedy právu rozhodnout o tom, zda reorganizace ano či ne (§§ 151 a 316(5) InsZ) - již byla řeč v části 4 výše. Kromě toho mají věřitelé v reorganizaci též další podstatná práva.

Jelikož česká reorganizace není tak bytostně spjata s osobou správce, jako slovenská, neomezuje InsZ, na rozdíl od ZKR, právo věřitelů změnit správce pouze na konkursní řízení. S výjimkou případů, kdy dojde v důsledku popření přihlášení pohledávek k podstatné změně ve skladbě portfolia přihlášených věřitelů (§ 30(2) InsZ) však věřitelé mohou správce vyměnit pouze jednou. Takového práva by zřejmě bylo využito spíše mimořádně, a to v případech, kdy by reorganizace *a priori* kvalifikujícího se dlužníka (§ 316(4) InsZ) probíhala bez podpory většiny věřitelů. V předjednaných, konsensuálních reorganizacích, připravených s podporou většiny věřitelů (§ 148(2) InsZ), by zřejmě předmětem dohody byla i totožnost správce.

¹⁶ Podrobněji viz Richter, op. cit. v pozn. 6, část III, str. 766

¹⁷ Blíže viz ditto, část IX, str. 769. Podstatným koncepčním i technickým rozdílem mezi oběma rekodifikacemi je, že nové české řízení je budováno na principy majetkové podstaty. To sice v české verzi řízení poněkud komplikuje kontrolu zajištěného věřitele nad "jeho" zajištěním, na druhou stranu to ale odstraňuje problém alokace pohledávek za podstatou mezi jednotlivé majetkové podstaty, jen podle mého soudu ve slovenské rekodifikaci není zcela uspokojivě vyřešen. viz Richter, op. cit. v pozn. 1, část V.3, Práv. rozhledy str. 735, Justičná revue str. 1608

Návrhem na ustanovení konkrétního správce by sice soud nebyl vázán, lze však očekávat, že - nebude-li mít soud pochybnosti o poctivosti předpřipravené reorganizace - nebude důvodu, aby stranami vybraného a navrženého správce neustanovil.¹⁸

Je-li reorganizace povolena, je nejvýznamnější další pravomocí věřitelů pravomoc rozhodnout hlasováním o přijetí nebo odmítnutí reorganizačního plánu. Před hlasováním o plánu budou věřitelé oprávněni obdržet o navrhované reorganizaci a jejích okolnostech podrobné informace (§ 343 InsZ + připravovaný prováděcí předpis, stanovící obsah zprávy o reorganizačním plánu).

K přijetí reorganizačního plánu je třeba hlasů většiny věřitelů, majících zároveň většinu pohledávek zařazených do každé skupiny (§ 347(1) InsZ). Jednotlivé skupiny věřitelů jsou ustanoveny plánem (§ 340(1)(a) InsZ), přičemž do každé skupiny mají být zařazeni věřitelé se zásadně shodným právním postavením a zásadně shodnými ekonomickými zájmy (§ 337(1) InsZ). Samostatnou skupinu vždy tvoří každý zajištěný věřitel a společníci úpadce (§ 337(2) InsZ). Nesouhlasí-li věřitel se svým navrhovaným zařazením do skupiny, může se obrátit na soud s návrhem na změnu - toto rozhodnutí nepodléhá opravnému prostředku (§ 337(6) InsZ).

Kromě procesní záruky vyplývající z požadavku souhlasu většiny věřitelů v každé skupině (počítáno podle výše pohledávek) obsahuje InsZ další významnou procesní záruku - tzv. "test nejlepšího zájmu", vyjádřený v § 348(1)(d). Podle tohoto testu soud plán schválí (i když byl schválen majoritou v každé třídě - viz § 348(1)(c)) pouze tehdy, pokud "každý věřitel podle něj získá plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší, než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkům úpadek byl řešen konkursem, ledaže přijímající věřitel souhlasí s nižším plněním". Pro zjištění etalonu, proti němuž je plnění poměřováno - tedy hodnoty plnění, které by každý věřitel zřejmě obdržel, kdyby dlužníkům úpadek byl řešen konkursem - slouží povinné znalecké ocenění, provedené podle § 153 a násl. InsZ. V případném soudním sporu tedy nebude třeba kvantifikovat dvě neznámé, ale pouze jednu.

Ze zásady jednomyslnosti souhlasu s plánem, posuzované na bázi skupin, existuje podstatná výjimka, obsažená v § 348(2) InsZ. Podle tohoto pravidla, označovaného anglicky jako *cram-down*, může soud schválit i plán, který nebyl schválen všemi skupinami. Tento postup je možno použít pouze při současném splnění několika podmínek. Za prvé, plán musí být schválen alespoň jednou skupinou, odlišnou od skupiny, zahrnující společníky úpadce. Za druhé, plán musí s každou zjištěnou pohledávkou zacházet stejně, jako s ostatními pohledávkami téže skupiny. Za třetí, musí být možno důvodně předpokládat, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku dlužníka nebo k jeho likvidaci, ledaže je likvidace reorganizačním plánem předvídána. A za čtvrté, plán musí být ke každé skupině, která jej nepřijala, "spravedlivý". Pojem spravedlivý je pro tento účel definován v § 349 InsZ, který obsahuje tak zvané "pravidlo absolutní přednosti". Ustanovení § 349 ve stručnosti znamená, že plán nelze schválit přes odpor skupiny tehdy, pokud by podle plánu taková skupina neměla obdržet plnou výši své pohledávky a přitom by podle plánu měla obdržet jakékoli plnění jiná skupina, jejíž pohledávky mají nižší pořadí, než pohledávky nesouhlasící skupiny.

¹⁸ Prvního insolvenčního správce ustanovuje do funkce insolvenční soudce, nevybírám jej však - tento výběr provádí ze seznamu správců předseda insolvenčního soudu. Viz § 25 InsZ.

Jak bylo řečeno již v části 5.2 výše, kromě výše uvedených procesních pravidel je postavení seniorních věřitelů chráněno rovněž ustanovením § 171 InsZ, podle nějž je dlužník v reorganizačním řízení povinen zajištěným věřitelům platit z hodnoty jejich zajištění, stanovené znalcem (§ 153 a násl.) měsíčně sjednaný úrok. Porušení této povinnosti vede ke konverzi reorganizace na konkurs. O té rozhoduje soud, nemá však při rozhodování diskreci (§ 363(1)(e) InsZ).

V souvislosti se změnou "reziduálního vlastníka", k níž dochází úpadkem, jsou věřitelé prostřednictvím věřitelského výboru oprávněni spolurozhodovat o volbě statutárních orgánů a dozorčí rady dlužníka (§ 333(3) InsZ) a tam, kde valná hromada nezvolí na uvolněná místa v těchto orgánech nové členy, je oprávněn tak učinit věřitelský výbor (§ 333(4) InsZ).

6. POSTAVENÍ DLUŽNÍKA

6.1 Definice úpadku

Definice úpadku, obsažená v § 3 InsZ, obsahuje jak *test likvidity* (odst. 1) tak *test rozvahy* (odst. 3).

Test rozvahy poměřuje tržní hodnotu majetku dlužníka výší všech (nikoli tedy, jak tomu bylo podle ZKV, pouze splatných) závazků dlužníka. Majetek se oceňuje na *going concern* bázi, avšak pouze tehdy, lze-li důvodně předpokládat, že dlužníkovo podnikání může jako *going concern* pokračovat.

Test likvidity předpokládá (a) existenci více věřitelů, (b) existenci závazků více než 30 dnů po splatnosti, a (c) neschopnost tyto závazky plnit. Ohledně parametru (c) obsahuje odstavec 2 několik domněnek, § 143 naopak obsahuje několik důvodů, které mají dlužníka chránit před přílišnou tvrdostí definice úpadku. Domněnku neschopnosti plnit závazky zakládají podle § 3(2) InsZ následující skutečnosti: (a) zastavení podstatné části plateb, (b) obecné zpoždování plateb o více než 3 měsíce po splatnosti, (c) bezvýslednost exekuce na majetek dlužníka, a (d) porušení soudem uložené povinnosti předložit seznamy majetku a závazků. Důvodem pro zamítnutí návrhu je zejména § 143(3) InsZ, který má dlužníky chránit před insolvenčním řízením, zahájeným z důvodu přechodné a překonatelné druhotné platební neschopnosti, způsobené porušením právní povinnosti jiné osoby.

Dlužník je podle § 3(4) InsZ dále oprávněn zahájit insolvenční řízení i z důvodu hrozícího úpadku.

6.2 Povinnost podat návrh

Dlužník a samostatně i jeho statutární orgán jsou povinni bez zbytečného odkladu podat návrh na zahájení insolvenčního řízení (§ 98 InsZ). Po vzoru ZKR obsahuje § 99 InsZ pravidlo, podle nějž osoba, která tuto povinnost poruší, odpovídá věřitelům za škodu, přičemž výše této škody je odstavcem 2 stanovena (velmi drakonicky) jako v insolvenci neuspokojená část pohledávek věřitelů.

6.3 Zahájení reorganizace, vztah ke konkursu, konverze

S ohledem na odlišnou konstrukci řízení podle InsZ (úvodní společná fáze, končící zpravidla prvním rozhodnutím, jímž je rozhodnutí o úpadku, nikoli nutně rozhodnutí o způsobu řešení úpadku) nejsou otázky vztahu reorganizace a konkursu, resp. návrhů na ně, tak zásadní ani tak komplikované, jako v řízení podle ZKR.

V praxi bude soud u velké většiny korporálních dlužníků (viz § 316(4) InsZ) postupovat podle § 148(1) InsZ, podle nějž soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu, je-li dlužníkem osoba, u které InsZ vylučuje řešení úpadku reorganizací a oddlužením.

Podá-li návrh na povolení reorganizace (§ 317 a násl. InsZ) dlužník, splňující test velikosti podle § 316 a nejde-li o návrh, předem podporovaný většinou věřitelů, může dojít k "boji" o povolení reorganizace. V tomto boji má dlužník na své straně několik presumpcí: především, je-li podáno více návrhů na povolení reorganizace, má přednost návrh dlužníků (§ 321(2) InsZ).¹⁹ Podáním insolvenčního návrhu, navrhujiícího jako způsob řešení úpadku konkurs, věřitelé na věci nic nezmění - takový návrh bude považován za přistoupení k řízení (§ 107(1) InsZ). O způsobu řešení úpadku rozhodne insolvenční soud do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku (§ 149 InsZ). Toto rozhodnutí mohou "namísto" soudu postupem podle § 151 InsZ učinit věřitelé - v takovém případě soud rozhodne o způsobu řešení úpadku podle rozhodnutí věřitelů, přijatého postupem podle § 151, aniž by mohl uplatnit v rozhodování diskreci (§§ 150, 152 a rovněž 54(1) InsZ). Nerozhodnou-li o způsobu řešení úpadku věřitelé, rozhodne o dlužníkově návrhu soud podle pravidel obsažených v § 325 a násl. InsZ. Při tomto rozhodování soud neposuzuje komerční "proveditelnost" reorganizace - jediným skutečně věcným kritériem jeho rozhodování je, zda se jedná poctivý záměr (§ 326(1)(a) InsZ).

Je-li reorganizace povolena, má dlužník přednostní lhůtu 120 dnů na předložení reorganizačního plánu; tuto lhůtu může soud na návrh dlužníka přiměřeně prodloužit, nejdéle však o 120 dnů (§ 339(1) InsZ). Dlužník se tohoto práva může vzdát (§§ 329(2), 339(3) InsZ). Tohoto práva jej mohou rovněž zbavit věřitelé, pokud postupem podle § 151 InsZ rozhodnou o tom, že úpadek sice má být řešen reorganizací, avšak reorganizací navrženou jinou osobou než dlužníkem (§ 339(3) InsZ).

Povolenou reorganizaci konvertuje soud na konkurs z důvodů uvedených v § 363 InsZ. Kromě porušení povinnosti platit úrok podle § 171 InsZ (§ 363(1)(e)) jsou mezi těmito důvody dále nesestavení reorganizačního plánu ve lhůtě k tomu určené (§ 363(1)(b)), nechválení plánu soudem (§ 363(1)(c)) nebo podstatné porušování povinností ze schváleného plánu (§ 363(1)(d)).

Prohlášený konkurs nelze konvertovat na reorganizaci (lze dovodit mj. z § 308 InsZ).

6.4 Postavení dlužníka v reorganizaci

V povolené reorganizaci je dlužník zásadně dlužníkem s dispozičními oprávněními (§§ 330(1) InsZ), tedy osobou, oprávněnou nakládat s majetkovou podstatou (§§ 2(f) a 228 InsZ). K právním úkonům, které mají zásadní význam, je však dlužník oprávněn jen se souhlasem věřitelského výboru (§ 330(3) a (4) InsZ). Nad činností dlužníka dohlíží i v reorganizaci správce (§ 331 InsZ); ten je jmenován vždy nejpozději v rozhodnutí o prohlášení úpadku (§ 136(2)(b) InsZ). Dispoziční práva dlužníka může soud i bez návrhu omezit (§ 332 InsZ).

Odlišně od ZKR zachází InsZ v reorganizaci s dlužníkovými společníky. S výjimkou práva jmenovat (se souhlasem věřitelského výboru) členy dlužníkových orgánů suspenduje § 333 InsZ povolením reorganizace výkon funkce valné hromady a její pravomoci svěřuje

¹⁹ Návrh na reorganizaci je oprávněn podat i přihlášený věřitel (§ 317(1) InsZ); takový návrh však musí schválit schůze věřitelů (§ 323(1) InsZ).

správci. Není-li dlužník v úpadku pro předlužení, pohlíží se na společníky dlužníka v reorganizaci jako na věřitele (§ 335 InsZ), kteří pro účely schvalování reorganizačního plánu tvoří samostatnou skupinu (§ a 337(2)(b) InsZ). Za účelem zmírnění morálního hazardu, vyplývajícího z tohoto pravidla, však § 335(2) InsZ stanoví fikci, podle níž platí, že výše pohledávky věřitele, vyplývající z jeho účasti na společnosti, je rovna nule. Ohledně společníků platí pro účely případného schválení reorganizačního plánu bez jejich souhlasu (viz část 5.4 výše) ustanovení § 349(3) a (4) InsZ. Z nich plyne, že - za dodržení ostatních podmínek § 348(2) InsZ - lze nahradit souhlas společníků s plánem rozhodnutím soudu vždy, pokud má kterákoli ze skupin věřitelů podle plánu obdržet méně, než kolik činí nominální hodnota jejich pohledávek, zvýšená o úrok.

6.5 Pohledávky za podstatou

O pořadí předinsolvenčních věřitelů mezi sebou navzájem jsem se zmínil již v částech 5.2 a 5.4. V této části se stručně zmíním o některých problematických částech systému priorit postinsolvenčních (tedy "zapodstatových") pohledávek.

Stejně jako ZKR a kterékoli jiné insolvenční právo, i InsZ musel zaujmout postoj k otázce zda a jakou prioritu přisoudit pohledávkám osob, které s dlužníkem kontrahují po zahájení insolvenčního řízení - tedy v době, kdy je evidentní, že dlužník nebude schopen splnit své závazky v plné výši. Je zjevné, že za těchto okolností dlužníku nikdo neposkytne za únosných podmínek další úvěr, nebude-li mít zajištěno přednostní právo uspokojení své pohledávky. InsZ obsahuje pravidla o přednosti postinsolvenčních pohledávek (§ 168 InsZ) jak v konkursu, tak v reorganizaci.

Ve vztahu k předinsolvenčním pohledávkám v konkursu stanoví (po letech nejistoty ohledně právní úpravy podle ZKV) jasné pravidlo přednosti v § 305(2) InsZ, podle něž mají postinsolvenční pohledávky přednost vůči nezajištěným a dalším juniorním předinsolvenčním pohledávkám, nikoli však pohledávkám zajištěným. V reorganizaci platí, že postinsolvenční pohledávky musejí být zaplacený před schválením reorganizačního plánu nebo ihned poté (§ 348(1)(e) InsZ); ve vztahu k zajištěným věřitelům však dále viz text ohledně "úvěrového financování" níže v této části.

Právní úprava InsZ je ovšem méně přehledná, pokud jde o pořadí postinsolvenčních pohledávek mezi sebou navzájem. Prvním problémem je, že InsZ zavádí v konkursu odlišný režim pořadí postinsolvenčních pohledávek, než v reorganizaci. Druhým problémem pak je, že potenciálně stejné či podobné postinsolvenční pohledávky mohou mít odlišnou prioritu, podle toho, zda se formálně kvalifikují jako pohledávky z tzv. "úvěrového financování".

První problém se projevuje především tím, že zatímco v reorganizaci musejí být postinsolvenční pohledávky zcela uhrazeny před schválením plánu nebo bezprostředně poté (§ 348(1)(e) InsZ), v konkursu může dojít k tomu, že nebudou uhrazeny až do rozvrhu, a před rozvrhem dojde ke krácení některých z nich podle pořadí, stanoveného v § 305(2) InsZ. Taková situace je z regulatorního hlediska nevhodná - vybízí totiž k regulatorní arbitráži, tj. použití toho či onoho druhu řízení podle toho, jak toto řízení dopadá na substantivní práva zúčastněných stran, což je situace, které by se měl zákonodárce vyvarovat.

Druhým problémem je právní úprava tzv. "úvěrového financování" (§ 41 a 42 InsZ). Institut tzv. "úvěrového financování" považují za nešťastný z mnoha důvodů. Především je to jeho označení samotné. Mate totiž tím, že nikterak nevyjadřuje skutečnost, že jde o plnění, poskytnuté dlužníku po zahájení insolvenčního řízení. Pro zvýšení zmatku pod něj § 41 zahrnuje i poskytnutí dodávek (surovin, energií, atd.), jež slovy "úvěrové financování" v

prosté češtině označit vůbec nelze. Za druhé je to jeho nevhodné systematické zařazení mezi ustanovení, pojednávající o insolvenčním správci, přesto, že se správcem tyto transakce mohou mít přímý společný (viz § 42(3) InsZ). Především však je to jeho režim v systému priorit InsZ, kde podle mého přesvědčení působí tento institut mnohem větší zmatek, než by se na první pohled mohlo zdát.

V kontextu priorit nového českého insolvenčního práva totiž není tzv. úvěrové financování ničím jiným, než pohledávkou věřitele ze smlouvy, uzavřené s osobou s dispozičním oprávněním - tedy postinsolvenční pohledávkou za majetkovou podstatou podle § 168(2)(f) InsZ. Podle § 168(2)(f) tedy budou vznikat dva druhy pohledávek za podstatou - ty, které se kvalifikují jako úvěrové financování, a ty, které se takto nekvalifikují. Potíž je ovšem jednak v tom, že definice úvěrového financování v § 41(1) InsZ není definicí uzavřené, a za druhé v tom, že pohledávky, kvalifikující se jako úvěrové financování, mají jak v konkursu, tak v reorganizaci zvláštní režim. Podle § 305(2) InsZ mají tyto pohledávky v případě nedostatku finančních prostředků v konkursu přednost před jinými pohledávkami podle § 168(2)(f), které se takto nekvalifikovaly. Podle § 357(1) InsZ mají pak pohledávky, kvalifikující se jako úvěrové financování, takřka naprostou přednost před všemi ostatními postinsolvenčními pohledávkami. Jejich věřitelé navíc v případě, kdy dosavadní věřitelé nevyužijí přednostního práva podle § 41(2) InsZ, získávají automaticky věcněprávní zajištění, které s nimi dosavadní zajištění věřitelé musejí podle § 357(2) InsZ sdílet. Výše uvedené faktory opět mohou působit jako pobídka k regulatorní arbitráži, případně ke sporům ohledně toho, které z pohledávek věřitelů podle § 168(2)(f) InsZ se kvalifikují jako úvěrové financování, a které nikoli. S ohledem na otevřenost definice úvěrového financování nebudou takové spory (vedené patrně jako spor o zařazení do skupiny podle § 337(6) InsZ nebo jako odvolání proti schválení plánu podle §§ 350(1) a 352(1) InsZ) rychlou ani levnou záležitostí.

Jak je vidět, obtížnou disciplínu postinsolvenčních pohledávek nezvládl český InsZ nijak oslnivě. Předinsolvenčním i postinsolvenčním věřitelům bude pravděpodobně komplikovat život zejména nejednoznačný koncept tzv. "úvěrového financování" a pravidla o přednosti pohledávek z něj vzniklých.

6.6 Zánik nesplněných závazků

Na rozdíl od konkursu platí v reorganizaci, že účinností reorganizačního plánu (tedy právní mocí soudního rozhodnutí o schválení plánu (viz § 352(1) InsZ), zanikají práva všech věřitelů vůči dlužníkovi, nestanoví-li zákon nebo reorganizační plán jinak (§ 356(1) InsZ).

6.7 Oddlužení

Jelikož se oddlužení podle InsZ týká pouze nepodnikatelů (§ 389 InsZ), zmíním se velmi stručně jen o hlavních rozdílech oproti jeho úpravě v ZKR.²⁰

Velmi překvapivým může být hned první výrazný rozdíl - české oddlužení je totiž vedle fyzických osob k dispozici i právnickým osobám, nejsou-li podnikateli (§ 389 InsZ). Z důvodů, popsaných v textu, na nějž odkazuje pozn. 20, považuji toto pravidlo za mylné.

Druhý nejpodstatnější rozdíl pak spočívá v konstrukci celého řízení. Zatímco slovenské řízení o oddlužení následuje po konkursním řízení (§ 166(1) ZKR) a znamená tedy jak zpeněžení majetku dlužníka, tak odevzdání části jeho budoucích příjmů věřitelům, české

²⁰ Podrobněji viz Richter, op. cit. v pozn. 6, část XIV., str. 771 a násl.

řízení o oddlužení znamená, že za cenu ztráty jednoho (tedy majetku nebo budoucích příjmů) si je dlužník oprávněn ponechat druhé (tedy budoucí příjmy nebo majetek) (§ 398 InsZ). Řízení je k dispozici dlužníku, u něž lze podle úvahy soudu očekávat jedním či druhým způsobem uspokojení alespoň 30 procent nezajištěných závazků (§ 395(1)(b) InsZ). Projde-li dlužník touto "branou" do oddlužení, volí konkrétní způsob oddlužení (tedy zpeněžení majetku nebo splátkový kalendář) nezajištění věřitelé, jako nositelé reziduálních nároků na dlužníkův majetek (§ 402 InsZ). Zajištění věřitelé se v obou variantách uspokojují zpeněžením zajištění (§ 338(3) InsZ). Splní-li dlužník své závazky z oddlužení, rozhodne soud samostatným rozhodnutím o tom, že jej osvobodí od placení zbývajících závazků (§ 414 InsZ). Řízení je koncipováno tak, aby proběhlo s co nejnižšími transakčními náklady, k čemuž slouží i pravidlo, podle něž lze návrh na oddlužení podat pouze na předepsaném formuláři (§ 391(2) InsZ). Zda bude tato inovativní právní úprava úspěšná ukáže až tržní praxe a zejména reakce spotřebitelského úvěrového trhu.

7. PŘENOS MAJETKU A ZÁVAZKŮ PŘED INSOLVENČNÍ FÓRUM

V mém původním článku jsem této důležité oblasti slovenské rekodifikace věnoval poměrně značnou pozornost. Z důvodů omezení rozsahu tohoto příspěvku (jež jsem již tak jako tak překročil) zmíním velmi stručně jen několik důležitých pravidel českého InsZ a v dalším odkážu na jeho zákonná ustanovení.

7.1 Závazky a přihlašování pohledávek

O problémech s přihlašováním pohledávek a pravidlech směřujících k jejich potlačení jsem hovořil již v části 5.1. Kromě těchto pravidel stojí za zmínku, že i podle českého InsZ budou přihlášky přihlašovány v poměrně přísné lhůtě (lhůtu stanoví soud v rozhodnutí o úpadku tak, aby nebyla kratší než 30 dnů a delší než 2 měsíce od tohoto rozhodnutí, viz § 136(3) InsZ) a to na předepsaném formuláři (§ 176 InsZ). Věřitelé jsou však oprávněni podat přihlášku již před započítáním této lhůty, a to kdykoli po zahájení řízení (§ 110(1) InsZ). Důležitým pravidlem je, že správcem sestavený seznam pohledávek, včetně jeho aktualizací, bude zveřejňován v elektronickém insolvenčním rejstříku (§ 189(3) InsZ).

7.2 Majetek a soupis

Český InsZ stojí, na rozdíl od ZKR, na koncepci jediné majetkové podstaty (§§ 2(e), 205 a násl. InsZ). Soupis majetku a jeho aktualizace zveřejňuje správce v insolvenčním rejstříku (§§ 217 a 222 InsZ).

Na rozdíl od § 46 ZKR, který jsem vloni kritizoval, akcelerují podle § 250 InsZ pouze dlužníkovy závazky, nikoli jeho pohledávky, a to pouze v konkursu (nikoli tedy v reorganizaci nebo oddlužení).

7.3 Nesplněné smlouvy

Otázka, jak naložit s neplněnými smlouvami, je v InsZ řešena pouze pro konkurs, nikoli pro reorganizaci nebo oddlužení. Ve dvou posledně jmenovaných řízeních platí tedy smluvní svoboda, s výjimkou § 329(3) InsZ, podle něž je jedním z účinků povolení reorganizace vždy obnovení původní splatnosti závazků a pohledávek dlužníka. K konkursu dává InsZ správci lhůtu 15 dnů k rozhodnutí, zda nesplněné smlouvy splnit či od nich odstoupit. Nevyjádří-li se správce v této lhůtě, platí, že odstupuje (§ 253(2) InsZ). Z této formulace by se ustanovení § 253(2) InsZ mohlo jevit jako *ipso facto* pravidlo - tedy pravidlo, které věřiteli zakazuje ukončit smlouvu po dobu, po kterou může správce ohledně splnění či

nesplnění smlouvy uplatnit diskreci. Tímto pravidlem však není - samo citované ustanovení připouští *in fine* v podstatě jakoukoli dohodu stran o této otázce.

7.4 Odporovatelnost

Nová česká úprava odporovatelnosti byla do značné míry inspirována úpravou slovenskou, a tedy i úpravou anglickou a dalšími úpravami, které jsou odraženy v UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law z roku 2004.²¹ Jelikož příslušná pravidla jsou obsažena ve společné části InsZ (§§ 235 až 243 InsZ), použijí se pro všechny druhy řešení úpadku.²²

7.5 Moratorium na bilaterální řízení

Zákonné moratorium na individuální uspokojování pohledávek věřitelů je upraveno v § 109(1) InsZ a jeho účinky se připínají ke zveřejnění insolvenčního návrhu v insolvenčním rejstříku (§ 109(4) InsZ). Informaci o tom, že byl podán insolvenční návrh, zveřejní soud do dvou hodin poté, co mu insolvenční návrh dojde (§ 101(1) InsZ). Rozsah zákonného moratoria je stejný pro všechny druhy řešení úpadku a brání provedení exekuce, realizaci a (s výjimkami) zřízení zajištění, a zahájení nových sporů ohledně pohledávek, jež lze uplatnit přihláškou. Odpovídá tedy zhruba rozsahu moratoria ve slovenském konkursu, je však užší, než ve slovenské reorganizaci.

8. ZÁVĚR

V tomto příspěvku jsem se věnoval některým důležitým konceptům a pravidlům české rekodifikace insolvenčního práva a jejich srovnání s rekodifikací slovenskou, jež české v mnoha ohledech posloužila jako inspirace. Mnoho dalších pravidel jsem z důvodu rozsahu musel ponechat stranou, doufám však, že k výměně zkušeností mezi českou a slovenskou právní teorií a praxí budou v této oblasti další příležitosti.

Tato verze: 17.12.2006

²¹ viz UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, 2004, str. 135 až 152, k dispozici na http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf

²² Blíže k §§ 235 a násl. InsZ viz Richter, op. cit. v pozn. 6, část X, str. 769 a násl.

Přehled literatury:

- Jackson, T., *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1986, reprint Beard Books, Washington, D.C., 2001
- Richter, T., Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění, *Právní rozhledy* 21/2006, str. 765 a násl.
- Richter, T., Reorganizace podle nového insolvenčního zákona, *Noviny pro konkurs a vyrovnání*, ročník VII, číslo 5, květen 2006
- Richter, T., Slovenská rekonstrukce insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu), *Justičná revue* 12/2005 (1. část, str. 1599 a násl.), *Justičná revue* 1/2006 (2. část, str. 122 a násl.), původně publikováno v ČR v *Právní rozhledy* 20/2005, str. 731 a násl.
- Richter, T., Základní stavební kameny vládního návrhu insolvenčního zákona, část I, *Právní fórum* 11/2005
- Richter, T., Základní stavební kameny vládního návrhu insolvenčního zákona, část II, *Právní fórum* 12/2005
- UNCITRAL *Legislative Guide on Insolvency Law*, 2004